

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

У статті досліджено поняття та зміст телекомунікаційних засобів в Україні. Відмічається, що на основі використання засобів телекомунікацій відбувається функціонування всіх без винятку сфер сучасного суспільного життя, включаючи такі, як: державне та господарське управління, банківсько-фінансовий сектор, системи новинного інформування громадян, обмін інформацією тощо. Визначено, що Інтернет – система синергетична, що є основною опорою для підтримки цивілізованого розвитку відносин у мережі. Акцент у державному та правовому регулюванні повинен робитися на економічну, фінансову сфери і безпеку. У сферах поширення та отримання інформації подібне регулювання має бути найбільш мінімальним, спрямованим на забезпечення прав громадян та розширення можливостей для їх реалізації. З'ясовано, що основною проблемою операторів у сегменті фіксованого зв'язку є законодавче обмеження вартості послуг – абонентської плати, яка є диференційованою, а також високий рівень конкуренції з боку мобільних операторів. Наголошено на недостатньому рівні законодавчого регулювання мережі Інтернет не тільки в Україні, але на міжнародному рівні, оскільки в жодній із країн світу немає кодифікованого законодавства щодо Інтернету. Наявні нормативні акти регулюють приватні аспекти функціонування мережі, перш за все питання підключення до неї через постачальників, надання відповідних ліній зв'язку та інші. Зроблено висновок, що ринок телекомунікаційних послуг, як і раніше, володіє великим потенціалом зростання. І передумовами цього є: розрив за макроекономічними показниками між Україною та провідними економічно розвиненими країнами світу; нерівномірний розвиток регіонів України і, як наслідок, величезний нереалізований потенціал; відставання України в розвитку інфраструктури зв'язку: низький рівень телефонної щільності й цифровізації телефонної мережі, незначне проникнення широкосмугового доступу. Дослідження тенденцій розвитку ринку телекомунікаційних послуг дозволяє судити про те, що в даний час відбуваються зміни, пов'язані з ефективним використанням нових інформаційних технологій, як для індивідуальних користувачів, так і для бізнесу корпоративних структур, малих та середніх підприємств. Отже, і бізнес, і держава ставлять перед собою загальні завдання, спрямовані на розвиток телекомунікаційних послуг.

Ключові слова: телекомунікації, засоби телекомунікації, мережі телекомунікацій, телекомунікаційна система.

The article explores the concept and content of telecommunication facilities in Ukraine. It is noted that, based on the use of telecommunication facilities, all the spheres of modern public life are functioning without exception, such as: state and business administration, banking and financial sector, public information systems, information exchange, etc. It is determined that the Internet system is synergetic, which is the main pillar to support the civilized development of relations in the network. Emphasis in state and legal regulation should be placed on the economic, financial and security spheres. In the areas of information dissemination and retrieval, such regulation should be as minimal as possible aimed at safeguarding citizens' rights and empowering them. It has been found that the main problem for operators in the fixed line segment is the legal limitation of the cost of differentiated service charges and the high level of competition from mobile operators. There is an insufficient level of legislative regulation of the Internet not only in Ukraine but internationally, as there is no codified legislation on the Internet in any of the countries of the world. Existing regulations regulate the private aspects of the operation

of the network, primarily the issue of connection to it through suppliers, the provision of appropriate communication lines and others. It is concluded that the telecommunication services market still has great growth potential. And the preconditions for this are: the gap in macroeconomic indicators between Ukraine and the leading economically developed countries of the world; uneven development of Ukrainian regions and, as a consequence, huge untapped potential; Ukraine's lag in the development of communications infrastructure: low levels of telephone density and digitalization of the telephone network, low penetration of broadband. Research on the trends of the telecommunication services market suggests that there are currently changes related to the effective use of new information technologies, both for individual users and for businesses, corporate bodies, small and medium-sized enterprises. Thus, both business and government set common goals for the development of telecommunications services.

Key words: *telecommunications, means of telecommunication, networks of telecommunications, telecommunication system.*

Постановка проблеми. Телекомунікації дуже важливі для економіки країни, оскільки їх головне завдання – це забезпечення потреб у передачі інформації. Розвиток телекомунікацій – це неодмінна умова для формування інфраструктури бізнесу, створення сприятливих умов для залучення інвестицій в Україну, вирішення завдань зайнятості населення, впровадження найсучасніших інформаційних технологій. На основі використання засобів телекомунікацій відбувається функціонування всіх без винятку сфер сучасного суспільного життя, включаючи такі як: державне та господарське управління, банківсько-фінансовий сектор, системи новинного інформування громадян, обмін інформацією тощо. Із початку переходу багатьох країн до інформаційного суспільства (системи взаємин, заснованої на широкому використанні інформаційно-комунікаційних технологій) телекомунікаційна галузь й система її правового регулювання набули нової ролі та значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що телекомунікаційна сфера розвивається досить швидкоплинно, роботи вчених із вивчення її основних компонентів є не досить розповсюдженими. Так, дана тематика привертала увагу в різний час таких учених, як: Р.О. Денисова, І.І. Зенкін, В.П. Тарасенко, М. Фредеболь-Крайн, В.Г. Хахановський, В.С. Цимбалюк, А.А. Чернов, М.Я. Швець та ін.

Мета статті полягає у визначенні поняття та змісту телекомунікаційних засобів в Україні.

Виклад основного матеріалу. У пошуках шляхів підвищення ефективності реалізованих виробничих процесів органи державного управління та бізнес-структури все частіше звертаються до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. При цьому інформатизація істотно змінює й суть суспільного життя. Усе міцніше входять у наше життя такі поняття, як: «електронне урядування», «електронна демократія», «електронна інформація», «електронна журналістика» та інше. Утім, слід зазначити, що сутність усіх реалізованих комплексних рішень використання інформаційно-комунікаційних технологій ґрунтується на телекомунікаційному обміні інформацією.

Мережі телекомунікацій складають невід'ємну частину глобальної системи інформаційного суспільства. Вони є транспортним середовищем процесів поширення інформації та передачі даних. З урахуванням цих особливостей телекомунікаційна сфера природним чином стає критично важливим компонентом у забезпеченні ефективного функціонування сучасного суспільства, елементом забезпечення сталого розвитку національних держав, формування інноваційної економіки та ін. Важливим є і той факт, що саме через мережі телекомунікацій споживачі отримують доступ до різних послуг та інформаційних ресурсів; у свою чергу, забезпечення та розширення доступу до систем телекомунікацій з урахуванням їх універсальності є фундаментальною метою національної та глобальної політики комунікацій. Практика показує, що галузь телекомунікацій стала грати важливу роль у формуванні національних ВВП розвинених країн, із початку 80-х років минулого століття і до 1990 року вже становила 2,1% ВВП, а в даний час досягає до 5%. Так, експерти оцінюють, що в країнах Європейського Союзу один євро інвестицій в електров'язок дає півтора євро приросту ВВП, а в США один долар інвестицій у телекомунікації дозволяє отримати 2-6 доларів приросту ВВП. Одне робоче місце в телекомунікаційній галузі «породжує» 4-5 робочих місць в інших галузях. З урахуванням того, що у сфері телекомунікацій сьогодні зайнято приблизно 16 млн фахівців, це еквівалентно 65-70 млн відповідних робочих місць у суміжних галузях.

Отже, серед знакових явищ, які сформували вигляд інформаційної революції кінця ХХ ст., одну з пріоритетних позицій займає виникнення й масове поширення телекомунікацій. Термін «телекомунікації» (гр. tele – далеко, на відстані, та лат. communication – повідомлення, зв'язок, шлях повідомлення) означає можливість спілкування на відстані (зв'язок, передача інформації). Телекомунікації – це засіб віддаленого інформаційного зв'язку та спосіб дистанційної передачі інформації [1, с. 219]. Також «телекомунікації» можна розглядати як зв'язок на відстані за рахунок фізичного посередника (електричного струму, радіохвилі). Під мережею телекомунікацій розуміється безліч взаємодіючих підприємств, що здійснюють функцію зв'язку, передачі різноманітної інформації та обміну даними на відстані. А «телекомунікаційною обчислювальною мережею» (ТОМ), у свою чергу, визначається мережа обміну та розподіленої обробки інформації, що утворюється безліччю взаємопов'язаних абонентських систем.

Технологічні основи сучасних систем телекомунікацій закладені ще в ХІХ ст. Виділяється п'ять етапів розвитку телекомунікацій [2, с. 17]: 1) з 1862 р., створення та розвиток телефону і телеграфу, – кабельні телекомунікаційні системи; 2) з 1895 р., поява радіо, – радіохвильові комунікаційні системи; 3) з 1957 р., використання супутників для передачі інформації, – супутникові телекомунікаційні системи; 4) з 1968 р., поява комп'ютерних мереж, – комп'ютерні телекомунікаційні системи; 5) 1980-ті рр., злиття засобів зв'язку та обчислювальної техніки, – інтегративні телекомунікаційні системи.

Зараз серед систем телекомунікацій можна назвати телеграф, телефон (у тому числі радіо-телефон), радіо, супутниковий зв'язок, телекс, телебачення (в тому числі кабельне), комп'ютерні мережі. Телекомунікації розвивалися за двома напрямками – розвиток засобів зв'язку та розвиток обчислювальної техніки.

Із появою і подальшим стрімким розвитком цифрового устаткування та цифрових методів формування, передачі й оброблення інформаційних сигналів із використанням передових телекомунікаційних технологій вдалося побудувати сучасні інформаційні системи. Спостерігається настільки тісне злиття систем та технологій, що вже важко їх розмежувати, знайти межу, де закінчується система телекомунікації, а де починається інформаційна система. На основі системного підходу можна виділити межі системи як цілісного об'єкта з урахуванням мети, для виконання якої система призначена. Потім йде поділ на інформаційні системи, що забезпечують збір, накопичення, облік та перетворення інформації, телекомунікаційні системи, призначені для доставки цієї інформації споживачеві. Слід зазначити, що телекомунікаційні системи виступають матеріальною основою інформаційних систем і можуть бути включені в них як підсистеми. Водночас вони, як і будь-які інші, характеризуються, з одного боку, структурою мережі та каналів зв'язку, а з іншого – особливостями компонентно-функціональної структури.

За типом середовища передачі інформації розрізняються кабельні та бездротові системи. У кабельних потоки інформації йдуть по металевих та волоконно-оптичних кабелях, бездротові функціонують із використанням радіорелейного і супутникового зв'язку. Пункти, куди інформація надходить або звідки виходить, називають терміналами. Терміналами можна назвати телефонний апарат, радіоприймач, клавіатуру (пристрій введення) і дисплей (пристрій виводу) комп'ютера. Під канатом передачі інформації – канатом зв'язку – розуміється сукупність середовища поширення і технічних засобів передачі даних. Залежно від типу сигналів, що передаються, розрізняють аналогові і цифрові канали зв'язку, які за режимом використання можуть бути комутованими та комутованими (виділеними). У комутованих фізичне з'єднання між абонентами виникає на час передачі інформації, а в інший час складові канали зв'язку можуть використовуватися іншими абонентами [3, с. 22; 4, с. 67; 5, с. 9].

За територіальним охопленням телекомунікаційні системи поділяються на локальні, регіональні, країн і глобальні. Глобальна мережа об'єднує телефонні мережі загального користування, мережу передачі даних, системи мобільного та супутникового зв'язку, а також охоплює значну географічну область, часто цілу країну або навіть континент [5, с. 83]. Регіональні мережі та корпоративні мережі – це мережі, що об'єднують комп'ютери в межах одного регіону або одного підприємства. У першому випадку з одного міста в інше простягається кабель (це дорого і зараз вже не використовується). У другому випадку для об'єднання використовуються комунікаційні можливості глобальної мережі Інтернет. Локальні мережі – приватні мережі, розміщуються, як правило, в одній будівлі або на території будь-якої організації. Їх часто використовують для об'єднання комп'ютерів й робочих станцій в офісах компанії або підприємства для надання спільного доступу до ресурсів (наприклад, принтерами) та обміну інформацією. Коли локаль-

ні мережі використовуються підприємствами, їх називають мережею підприємства (enterprise networks) [5, с. 83].

За характером реалізованих функцій телекомунікаційні системи поділяються на обчислювальні, які передбачають оброблення інформації користувача; та інформаційні – відносно отримання довідкової інформації за запитом користувача.

За способом управління телекомунікаційні системи поділяються на централізовані – в мережі є один або кілька центрів управління; та децентралізовані – єдиного центру управління немає, мережею управляє одноразово та робоча станція, яка передає дані.

Сучасні телекомунікаційні системи включають у себе всі види мереж електричного зв'язку. Телекомунікаційні системи як функціонуюча мережа являють собою сукупність радіоелектронних технічних засобів для передачі інформації та даних на відстань. Телекомунікаційні системи є, насамперед, системами передачі інформації – це головне, але не єдине завдання телекомунікацій. У зв'язку із цим необхідно розрізнити два види телекомунікаційних систем: 1. *Інформаційні телекомунікаційні системи*, в яких інформація може створюватися, формуватися, оброблятися, поширюватися, в тому числі передаватися і знищуватися. До таких інформаційних систем відносяться мережа Інтернет, телебачення, радіомовлення. 2. *Телекомунікаційні системи передачі інформації у вигляді аналогових*, у даний час – в основному у вигляді оцифрованих повідомлень. До таких систем належать усі види телефонного зв'язку (стаціонарна і рухлива), а також телематичні системи електричного зв'язку.

Основними перевагами телекомунікаційних систем (мереж), з нашої точки зору, можуть виступати:

- розподілена обробка даних, тобто паралельна обробка великих обсягів інформації безліччю комп'ютерів;
- можливість створення розподіленої бази даних, тобто бази, розміщеної на різних комп'ютерах;
- можливість обміну великими масивами даних різними комп'ютерами, віддаленими один від одного на різні відстані;
- розраховане на багато користувачів використання дорогих ресурсів (програмне забезпечення, бази даних, бази знань).

Саме тому з появою телекомунікаційних систем (мереж) були вирішені дві важливі проблеми: 1. Забезпечений необмежений доступ до комп'ютеру різних користувачів незалежно від їх територіального розташування. 2. Оперативні переміщення великих обсягів інформації на будь-які відстані.

Україна, здобувши незалежність, зіткнулася з багатьма проблемами. Якщо говорити про сферу телекомунікацій, то її аналогова мережа повністю отримана у спадок від СРСР. Розвиток наземних систем зв'язку, створення волоконно-оптичних ліній не можуть повністю вирішити завдання забезпечення інформацією (телевізійні та радіомовні програми, доступ до Інтернету і баз даних, а також інші мультимедійні послуги). У зв'язку із цим виявляється перевага супутникових каналів, яким притаманні такі характерні для супутникових систем телекомунікацій риси, як глобальність, широка зона охоплення послугами, оперативність створення каналів, можливість швидкої передачі інформації, забезпечення необхідних показників якості тощо. Однак, незважаючи на істотну підтримку держави, в галузі зв'язку та телекомунікацій є істотні проблеми, що стримують повноцінний розвиток галузі. Основна проблема – зниження конкуренції; наприклад, серед мобільних операторів давно склався олігополістичний ринок. Також проблемами є суттєві відмінності в рівнях розвитку регіонів країни, віддаленість й малонаселеність окремих територій, низький рівень життя частини населення.

Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, – «Про затвердження Мінімальних вимог до якості обслуговування споживачів електричної енергії кол-центрами» – надала законодавче визначення поняттю «засобів телекомунікацій» та віднесла до останніх: 1) фіксований телефонний зв'язок; 2) мобільний зв'язок; 3) засоби мережі Інтернет [6].

1. Відтак *фіксований телефонний зв'язок* – це така галузь зв'язку, електровз'язку, телекомунікацій; передача на відстань мовної інформації, здійснювана електричними сигналами телефонною мережею загального користування (фіксований зв'язок) або радіосигналами. Усі п'ять видів наземного зв'язку є телефонними. Телефонний зв'язок передається за допомогою телекомунікаційних мереж [7, с. 231]. Телекомунікаційна мережа – комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та/або

приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводовими, оптичними чи іншими електромагнітними системами між кінцевим обладнанням (ст. 1 Закону) [8].

Під час проведення міжнародних порівняльних досліджень із розвитку телекомунікацій найбільш підходящою емпіричною основою є база даних World Fact Book ЦРУ США, яка вільно доступна на порталі «Теодора» (<http://www.theodora.com>). Відзначимо, що абсолютні дані спочатку збираються Міжнародним телекомунікаційним союзом (International Telecommunication Union) і подаються в його щорічних звітах «World Telecommunication Indicators», які поширюються на комерційній основі. У базі даних World Fact Book практично для всіх країн світу в розділі «Communications» наводяться абсолютні дані за кількістю стаціонарних і мобільних телефонів, користувачів Інтернет та ін. Так, станом на 28.02.2018 року в Україні зафіксовано 8,451,229 млн стаціонарних телефонів, що ставить Україну на 22 місце серед 218 країн світу [9].

Що стосується даних самої України, то ми маємо такі показники. Станом на 01.01.2019 року кількість абонентів фіксованого телефонного зв'язку склала 6 069 тис. одиниць, що на 15,5%, або на 1 112 тис. од. менше, ніж станом на 01.01.2018 року. Відповідно, у 2018 році доходи від надання послуг фіксованого телефонного зв'язку склали 4 786 млн. грн, їх питома вага в загальному обсязі доходів від надання телекомунікаційних послуг становила 8,5%. Забезпеченість населення фіксованим телефонним зв'язком станом на 01.01.2019 року становила по Україні 14,4 одиниць у розрахунку на 100 жителів, що на 14,8% менше в порівнянні з 2017 роком. Станом на 01.01.2019 року регіонами з найвищою забезпеченістю населення фіксованим телефонним зв'язком були Одеська область та м. Київ і Київська область, а з найнижчою – Луганська та Донецька області [10].

Основною проблемою операторів у сегменті фіксованого зв'язку є законодавче обмеження вартості послуг – абонентської плати, яка є диференційованою, а також високий рівень конкуренції з боку мобільних операторів. Незважаючи на те, що в політиці ціноутворення на ринку фіксованого зв'язку державне регулювання відіграє важливішу роль, ніж в інших сферах телекомунікацій, НКРЗІ регулярно підвищує граничну абонплату, що позитивно позначається на доходах постачальників послуг фіксованого зв'язку. У великих містах активно працюють локальні оператори фіксованого зв'язку, тоді як ринок фіксованого зв'язку в сільській місцевості монополізований раніше державною компанією Укртелеком. Компанія, яка займає майже 70% ринку фіксованого зв'язку, в 2011 році була приватизована. Новим бенефіціарним власником став австрійський концерн EPC, який перерахував до бюджету кошти в обсязі 10 575,1 млн. грн.

2. *Мобільний зв'язок.* За результатами аналізу доходів від послуг зв'язку було встановлено, що мобільний зв'язок є найбільш швидкозростаючим сегментом ринку телекомунікацій із часткою 52%. Експерти відмічають, що в період до 2021 р. він буде зростати на 2% в рік завдяки збільшенню обсягу мобільного трафіку і все більш широкому поширенню M2M-сервісів. На другому місці – фіксований зв'язок, що забезпечує 21% сумарного обсягу ринку. Завдяки зростаючому попиту на високошвидкісний зв'язок цей сегмент буде рости на 4% в рік аж до 2021 р. Сегмент платного телебачення, що включає Кабельне, Супутникове, IP і Цифрове наземне ТБ, зупиниться у своєму зростанні. А обсяг ринку фіксованої телефонії буде щорічно скорочуватися на 6% і до 2021 р. займатиме лише 10% ринку телеком- і ТВ-послуг.

Найбільш масштабним регіональним ринком аналітики IDC вважають американський – в 2017 р. на його частку припало \$635 млрд, більшу частину з яких забезпечила Північна Америка. На другому місці – Азіатсько-Тихоокеанський регіон (\$545 млрд), а на третьому – країни ЕМЕА (\$492 млрд).

Для України з її величезними територіями застосування бездротових телекомунікацій є найбільш актуальним та перспективним. Застосування цих видів комунікацій забезпечує якісний широкосмуговий зв'язок, передачу цифрових даних і мультимедійної інформації, вихід в Інтернет для багатьох районів України, де до цього часу був відсутній навіть проводовий зв'язок. Мережа мобільного зв'язку – сукупність апаратно-програмних засобів, що забезпечують рухомим абонентам можливість встановлення зв'язку між собою та зі стаціонарними абонентами телефонної мережі загального користування. Послуга мобільного зв'язку – результат діяльності оператора мобільного зв'язку із прийому, оброблення та передачі інформації.

Швидкий розвиток ринку мобільного зв'язку відбувається шляхом проросту абонентської бази, виходу на ринок нових пристроїв, розвитку мобільних Інтернет-послуг, зокрема широкосмугового мобільного зв'язку. За даними бази World Fact Book, в Україні у 2018 році зафіксовано 56,717,856 млн. мобільних телефонів, завдяки чому наша країна зайняла 27 місце у світі [9].

Як констатує Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ), доходи від надання послуг рухомого (мобільного) зв'язку у 2018 році склали 34 978 млн. грн, їх питома вага в загальному обсязі доходів від надання телекомунікаційних послуг становила 61,9%. У структурі доходів від надання послуг рухомого (мобільного) зв'язку найбільші частки становлять: доходи від надання послуг голосової телефонії – 41,9% та доступу до мережі Інтернет – 45,8%, сумарна частка яких становить 87,7%. Кількість активних ідентифікаційних телекомунікаційних карток мережі рухомого (мобільного) зв'язку на кінець 2018 року склала 54 007 тис. од., що на 3,8% або на 2 126 тис. од. менше, ніж станом на кінець 2017 року. Забезпеченість населення рухомим (мобільним) зв'язком станом на 01.01.2019 року становила по Україні 128 одиниць у розрахунку на 100 жителів. Першими трьома регіонами з найвищою забезпеченістю населення рухомим (мобільним) зв'язком є м. Київ, Харківська та Херсонська області, а з найнижчою – Хмельницька, Тернопільська та Житомирська області [11].

В Україні першою компанією на ринку мобільного зв'язку стала компанія «УМС» (Ukrainian Mobile Communications – Український мобільний зв'язок, тепер – «Vodafone Україна»), при цьому 16 червня 1993 року вважається датою, коли в Україні було запроваджено мобільний зв'язок і здійснено перший дзвінок із мобільного телефону. Станом на 2015 рік більшість абонентів в Україні обслуговувалися стандартом GSM, що належить до другого покоління мобільного зв'язку (2G). На той час Україна була чи не єдиною у Європі країною, в якій не був повноцінно запущений зв'язок третього покоління. 23 лютого 2015 НКРЗІ провела тендер, за результатами якого усі три основні мобільні оператори в Україні (Київстар, life:) та МТС Україна отримали ліцензії на надання послуг у стандарті UMTS. За умовами тендеру оператори зобов'язуються протягом 18 місяців після проведення конкурсу запустити мережу третього покоління на території всіх обласних центрів України, а протягом 6 років – на території всіх районних центрів і всіх населених пунктів із населенням понад 10 тисяч осіб. Станом вже на серпень 2016 року кількість користувачів стандарту UMTS (3G) сягнула 15 млн абонентів (приблизно четверта частина від загальної к-сті). 3G-мережі операторів охоплювали території, на яких проживали понад 40% населення країни. Ліцензії 4G (LTE) на частотах 2600 та 1800 МГц були продані Київстару, lifecell та Vodafone Україна 31 січня та 6 березня 2018 року відповідно. Попередній запуск 4G у діапазоні 2600 МГц відбувся у квітні 2018 року. «Великий» запуск 4G в діапазоні 1800 МГц запланований на липень 2018 року. За оцінками експертів, поява в Україні зв'язку 3G відбулася приблизно з десятирічним запізненням, а четверте покоління мобільного Інтернету, в разі запуску у 2018 році, «затримається» в середньому на п'ять років у порівнянні з рештою світу [12].

3. *Засоби мережі Інтернет.* Глобальна комп'ютерна мережа «Інтернет» міцно увійшла в наше повсякденне життя, здійснюючи сильний вплив на всі сфери життя суспільства, пропонуючи загальний доступ до цифрової інформації, заохочуючи створення і поширення інформації. За даними бази World Fact Book, в Україні у 2018 році зафіксовано 23,202,067 млн. Інтернет-користувачів, що ставить Україну на 31 місце у світі серед 226 країн такого рейтингу [9].

Однак поряд із низкою достоїнств це творіння людського розуму володіє певними недоліками. Так, на думку Л.А. Кореневої, «широкі можливості інформаційного обміну в Інтернеті дозволяють недобросовісним користувачам використовувати його в корисливих цілях, вчиняючи тим самим злочини, порушують авторські та суміжні права» [13, с. 58]. Вже зараз стала явною недостатність законодавчого регулювання мережі Інтернет не тільки в Україні, але на міжнародному рівні, оскільки в жодній із країн світу немає кодифікованого законодавства щодо Інтернету. Найявні нормативні акти регулюють приватні аспекти функціонування мережі, перш за все питання підключення до неї через постачальників, надання відповідних ліній зв'язку та інші.

Саме тому в першу чергу необхідно визначити рівень правового регулювання. Відносини в мережі Інтернет слід регулювати на загальнодержавному рівні. Потрібно з'ясувати, який шлях розвитку інформаційного законодавства буде більш ефективним. Перший спосіб – це доповнення та зміни до вже існуючих нормативно-правових актів. Другий – це створення кодифікованого акта, що регулює виключно інформаційну сферу та мережу Інтернет зокрема. Мінуси першого підходу полягають у його не комплексному, казуальному характері, а плюси – в його гнучкості і здатності відповідати на зміни, що відбуваються в суспільних відносинах у мережі Інтернет. У другому випадку, навпаки, ми отримуємо системність, при цьому жертвуючи можливістю швидкої адаптації до нових відносин.

Компромісним варіантом могло б бути прийняття закону «Про Інтернет», що закріплює принципи, загальні положення та систему механізмів саморегулювання. Однак у сучасній системі українського права декларативні правові акти та загальні норми використовуються

у практиці правозастосування досить рідко; спостерігається тенденція необхідності прийняття різних конкретизуючих їх підзаконних нормативних актів та інструкцій. Складністю прийняття закону «Про Інтернет», у практично будь-якому його вигляді, будуть методи адаптації закону в масову свідомість. Інтернет на даний момент – найбільш вільна громадська сфера. Користувачі будуть апріорі налаштовані критично до будь-якої спроби законодавчо врегулювати глобальну мережу. Говорячи про співвідношення юридичних і технічних засобів регулювання, необхідно відзначити, що технічні засоби можуть бути дієвими в деяких випадках, однак у той же час є здоланими та залишають можливості для їх обходу. При цьому обов'язковими вони є у сфері інформаційної безпеки. У рамках правового регулювання повинні бути зумовлені: а) межі застосування технічних коштів; б) умови їх застосування (на даний момент існують зловживання з боку органів безпеки під час використання СОПМ (скорочення від системи технічних засобів для забезпечення функцій оперативно-розшукових заходів) в інформаційній сфері).

На нашу думку, правове регулювання мережі Інтернет не зможе бути ефективним без гармонізації із саморегулюванням. Інтернет – система синергетична, що є основною опорою для підтримки цивілізованого розвитку відносин в мережі. Акцент у державному та правовому регулюванні повинен робитися на економічну, фінансову сфери і безпеку. У сферах поширення та отримання інформації подібне регулювання має бути мінімальним, спрямованим на забезпечення прав громадян та розширення можливостей для їх реалізації.

Говорячи про телекомунікації взагалі, треба відмітити, що потреба населення в телекомунікаційних послугах зростає з року в рік (це видно з наданих нами даних вище). За статистичними даними Держстату України, за 2018 рік, доходи від надання послуг зв'язку зросли на 10,2% у порівнянні з 2017 роком та склали 61 976 млн. грн, із них доходи від надання телекомунікаційних послуг склали 91,1%, а доходи від надання послуг поштового зв'язку та кур'єрських послуг – 8,9%. Доходи від надання телекомунікаційних послуг у 2018 році збільшились на 10,5% у порівнянні з 2017 роком та склали 56 475 млн. грн, доходи від надання послуг поштового зв'язку та кур'єрських послуг у 2018 році збільшились на 8,2% у порівнянні з 2017 роком та склали 5 501 млн. грн. У структурі доходів від надання телекомунікаційних послуг у 2018 році найбільшу частку склали рухомий (мобільний) зв'язок – 61,9%, та фіксований доступ до мережі Інтернет – 14,4%, сумарна частка яких у загальних доходах від надання телекомунікаційних послуг склали 76,3% [14].

Висновки. Як видно з даних, український ринок телекомунікаційних послуг, як і раніше, володіє великим потенціалом зростання. І передумовами цього є: розрив за макроекономічними показниками між Україною та провідними економічно розвиненими країнами світу; нерівномірний розвиток регіонів України і, як наслідок, величезний нереалізований потенціал; відставання України в розвитку інфраструктури зв'язку: низький рівень телефонної щільності й цифровізації телефонної мережі, незначне проникнення широкосмугового доступу. Дослідження тенденцій розвитку ринку телекомунікаційних послуг дозволяє судити про те, що в даний час відбуваються зміни, пов'язані з ефективним використанням нових інформаційних технологій, як для індивідуальних користувачів, так і для бізнесу корпоративних структур, малих та середніх підприємств. Отже, і бізнес, і держава ставлять перед собою загальні завдання, спрямовані на розвиток телекомунікаційних послуг.

Список використаних джерел:

1. Барасюк Я.М., Стець О.В. Інформаційні системи і технології в економіці. Навчально-методичний посібник. Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ. 2016. 409 с.
2. Берлянт А.М. Геоинформационное картографирование. Москва : Астрей, 1997. 64 с.
3. Олифер В.Г., Олифер Н.А. Компьютерные сети. Принципы, технологии, протоколы. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 672 с.
4. Гребенюк Е.И., Гребенюк Н.А. Технические средства информатизации. Москва : Издательский центр «Академия», 2007. 272 с.
5. Таненбаум Э., Уэзеролл Д. Компьютерные сети. Питер, 2012. 960 с.
6. Про затвердження Мінімальних вимог до якості обслуговування споживачів електричної енергії кол-центрами : Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 12.06.2018 року № 373. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0373874-18/ed20180612#n21>.
7. Остапенко Ю.І. Завдання законодавчої політики у сфері розвитку телекомунікаційного ринку України. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. № 1(8). 2012. С. 227–235.

8. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 51. Ст. 2644.

9. Ukraine Communications 2018. URL : https://allcountries.org/world_fact_book_2018/ukraine/ukraine_communications.html.

10. Фіксований телефонний зв'язок. URL : <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=148&language=uk>.

11. Рухомий (мобільний) зв'язок. НКРЗІ. URL : <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=149&language=uk> (дата звернення 24.03.2019).

12. Мобільний зв'язок в Україні. НКРЗІ. URL : https://howlingpixel.com/i-uk/Мобільний_зв'язок_в_Україні.

13. Корнева Л.А. О необходимости защиты авторских и смежных прав в Интернете. *Международное публичное и частное право*. Москва : Юрист, 2007. № 5. С. 58–59.

14. Досягнення сфери зв'язку за 2018 рік. НКРЗІ. URL : <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=138&language=uk>.

УДК 351.741:343.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.4-2.28>

ПОЛІЩУК Р.М.

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО СТРАХОВИКІВ

У статті проаналізовано проблематику застосування законодавства, що регулює провадження у справах про банкрутство страховиків. Так, ринок страхових послуг сьогодні є доволі важливим і виконує провідну роль у фінансовій системі України. Створення ефективного механізму нормативно-правового регулювання ринку страхових послуг є одним із найпріоритетніших напрямів, на який слід звернути увагу законодавцю задля створення сприятливих умов подальшого розвитку економіки країни. Нині продовжується процес створення законодавчої бази у сфері страхової діяльності, яка дасть змогу відновлювати платоспроможність страховикам, які перебувають у тяжкій фінансовій ситуації, зокрема через застосування відповідних судових процедур (розрадження майном, санацію, ліквідацію). На жаль, процес удосконалення нормативно-правової бази щодо відновлення платоспроможності страхових компаній супроводжується виникненням деяких суперечностей у положеннях між законодавчими актами, які покликані передусім доповнювати один одного. Так, нещодавно вступив у силу Кодекс України з процедур банкрутства, який увібрав позитивний практичний досвід введення судових процедур банкрутства страхових компаній, прийшовши на зміну застарілому законодавству, яке свою роль уже відіграло. Натомість, приймаючи Кодекс України з процедур банкрутства як спеціальний нормативно-правовий акт, який встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника – юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, законодавець припустився деяких помилок, адже допустив існування суперечностей із іншим законодавством, зокрема Конституцією України, Господарським процесуальним кодексом України, Цивільним кодексом України тощо. Серед іншого, все це створює неоднозначну судову практику, яка має бути направленою передусім на врегулювання типових ситуацій, які складаються у процесі провадження у справах про банкрутство страхових компаній. Нині залишаються невирішеними питання щодо можливості

© ПОЛІЩУК Р.М. – аспірант кафедри фінансового права юридичного факультету (Київський національний університет імені Тараса Шевченка)